

Ifj. MAILÁTH GYÖRGY

(Pozsony, 1818. december 7.–
Budapest, 1883. március 29.)

A főrendiház elnöke:

1867. március 22.–1883. március 29.

1869. április 17.–1872. április 15.

1872. augusztus 15.–1875. május 24.

1875. augusztus 28.–1878. június 30.

1878. október 2.–1881. június 2.

1881. szeptember 15.–1883. március 29.

- 1839–1840 *Baranya vármegye országgyűlési követe*
1843–1844 *Baranya vármegye országgyűlési követe*
1847–1848 *a főrendiház tagja*
1860. 05. hó–1860. 09. 28. *a Birodalmi Tanács tagja*
1860. 10. 20.–1861. 11. 03. *főtárnokmester*
1860. 11. 01.–1861. 11. 03. *a Magyar Helytartótanács elnöke*
1861 *a főrendiház tagja*
1861. 04. 01.–1861. 08. 22. *főrendiházi másodelnök*
1865–1883 *a főrendiház tagja*
1865. 06. 26.–1867. 02. 12. *udvari magyar kancellár*
1867. 02. 12.–1883. 03. 29. *országbíró*
1867. 03. 22.–1883. 03. 29. *a főrendiház elnöke*

Jelentős régi nemesi családban született 1818. december 7-én, Pozsonyban. A székhelyi előnevű, római katolikus család, amelynek komoly földbirtokai voltak, számos országos tisztséget viselt. Nagypapja Mailáth György (1752–1821), koronaügyész, királyi személynök, Tolna vármegye főispánja, a királyi alsótábla elnöke (1811–1812). Apja, Mailáth György (1786–1861), az alsótábla elnöke (1825–1830) a felsőtábla tagja (1828–1848), országbíró (1839–1848), a felsőház elnöke (1848. június 25.–1848. december 31.). Nagybátyja gróf Mailáth Antal (1801–1873) zempléni főispán, főkancellár, főrendiházi tag, tárnokmester. Anyja petőfalvi Uzovich Karolina.

Felesége báró Prandau-Hilleprand Stefánia (házasságkötésük: 1852. április 15). Gyermekeik: két lány és öt fiú. A legidősebb fiú, Mailáth György (1854–1924), esztergomi főispán (1881–1892), 1885-től gróf és a főrendiház örökös tagja, a többiek is grófi rangot kaptak: József szociálpolitikus, Géza főispán, László kamarás és Gusztáv (1864–1940) főrendiházi tag, majd gyulafehérvári püspök lett.

Gondos házi és nyilvános nevelésben részesült. A gimnáziumot a pesti piaristáknál végezte, majd bölcsészetet tanult Bécsben, s a pozsonyi akadémián sikeresen fejezte be jogi tanulmányait.

Iskoláit követően hivatali pályára lépett. 1838-tól Baranya vármegye szolgálatába állt. Előbb aljegyző, majd tiszteletbeli főjegyző. 1839-től másodalispán, 1840-től első alispán, 1845. május 21-től Baranya megye beiktatott és el-lenszenvtől kísért adminisztrátora (főispáni helytartója). Még 1845-ben hosszabb külföldi tanulmányútra ment: bejárta Németországot, Franciaországot, Angliát, Hollandiát és Belgiumot. Kapcsolatba került pártvezérekkel, tudósokkal és művészekkel egyaránt, tanulmányozta a különböző államok parlamentjeit, bíróságait, esküdtszékeit is. Visszatérése után, 1846-tól 1848. áprilisáig Baranya megye főispáni hivatalát viselte.

Igen fiatal volt még, amikor Baranya vármegye követként az 1839–1840. évi pozsonyi országgyűlésre küldte. Az 1843–1844. évi országgyűlésen, amelyen ugyancsak Baranya megye követként vett részt, a konzervatív irányzat híveként pártolta a nemesi adókötelezettség bevezetését, és a nemzetiségű kérdésben mérsékelt álláspontot képviselt.

Mint főispán az 1847–1848. évi országgyűlés főrendiházának tagja: az utolsó rendi országgyűlésen konzervatív politikusként Széchenyivel harcolt Kossuth és hívei ellen. Az 1848. márciusi események hatására visszavonult a közéletől, a népképviselői országgyűlésnek nem volt tagja. Közgazdasági, politikai, valamint irodalmi tanulmányokat folytatott. A Bach-korszakban a fényes ajánlatok ellenére sem fogadott el hivatalt, de az ókonzervatív irány-

zat híveként a bécsi udvarral a megegyezést kereste: 1850 áprilisában aláírta a 24-ek emlékiratát, amelyben szerény engedményt kértek Magyarországnak, 1857 májusában pedig a Ferenc Józsefnek hasonló céllal, 140 aláírással átnyújtott kérvényt. 1858-ban ő indítványozta a Magyar Földhitelintézet létrehozását, amelyhez az uralkodó 1862. augusztus 20-án járult hozzá.

Jelentős szerepet játszott az Októberi Diploma 1860-as megszületésében. 1860 májusában – miután gróf Apponyi György elfogadta Ferenc József erre vonatkozó ajánlatát – tagja lett a magyarokkal kibővített és megerősített Birodalmi Tanácsnak, amely ebben a formában május 31-től szeptember 28-ig működött. A tanács ülésein a magyar nemzeti jogok mellett szólalt fel, és kritizálta a fennálló rendszer hibáit. Ez év augusztus 25-én és 26-án részt vett az uralkodó elnöklete alatt tartott Minisztertanácson, amely a Birodalmi Tanács és az országgyűlés hatásköréről, a Magyar Kancellária és a hétszemélyes tábla visszaállításáról tárgyalt. Szeptember 27-én, a Birodalmi Tanács ülésén Mailáth is a konzervatívokkal szavazott a birodalom tartományai „történeti-politikai individualitásának” elismeréséről és a tartománygyűlések jogköreinek helyreállításáról. Ebben az évben az uralkodótól megkapta a valóságos belső titkos tanácsosi és 1860. október 20-ától a főtárnokmesteri címet.

1860. november 1-jétől Mailáthot Ferenc József az október 20-án kibocsátott Októberi Diploma által visszaállított Magyar Helytartótanács elnökévé nevezte ki. 1861. április 1-jétől mint főtárnokmester a közel 5 hónapig tevékenykedő országgyűlés főrendiházának másodelnöki tisztségét töltötte be az augusztus 22-i feloszlatásig. Ez idő alatt bizottsági munkában nem vett részt. Az országgyűlés feloszlatása után megvált funkcióitól. Az uralkodó 1861. november 3-án felmentette a Helytartótanács elnöki tisztségéből is. 1862 második felében Mailáth még részt vett az Apponyi György-féle, uralkodói felkérésre készült osztrák–magyar „kiegyenlítési terv” összeállításában, amely 1862 decemberében „egyenjogú dualizmus” bevezetését javasolta. Ezt a bécsi udvar 1863 márciusában visszautasította. Az előbbi ténykedés kivételével Mailáth a provizórium időszakában a politikától visszavonultan élt. 1863. január 14-től az MTA igazgatósági tagja lett, tiszteleti tagként pedig 1880. május 20-tól haláláig szerepelt.

Két és fél év elteltével visszatért a politikai életbe. 1865 júniusában és júliusában az ökonzervatívokkal együttműködve már részt vett Schmerling birodalmi államminiszter megbuktatásában. 1865. június 26-án Ferenc József magyar udvari kancellárrá nevezte ki. E tisztségét felhasználva egy konzervatív alapokon nyugvó minisztérium létrehozásában reménykedett, s ellemezte a 48-as alapon álló kormány létrehozását. 1865-ben udvari kancellár-

ként részt vett a magyar országgyűlés visszaállításának szorgalmazásában és megszervezésében: 1865. augusztus 26-án ő utasította a főispánokat az új országgyűlés előkészítési munkálataira, melyben a megnyitástól kezdve főrendiházi tagként tevékenykedett.

Közreműködve a kiegyezés előkészítésében, 1865 szeptemberében Deák Ferencet is meglátogatta. 1865. november 9-én javaslatot tett gróf Belcredi államminiszternek, hogy az osztrák rendőrminiszter hatáskörét vonják vissza a Lajtán túli területre, s egyidejűleg a magyar kancellária nyerje vissza korábbi, hagyományos hatáskörét (ezt az osztrákok 1866 márciusában visszaútasították). 1866. április 9-én az uralkodó elnöklete alatt tartott Minisztertanács azt a kiegyezési javaslatot tárgyalta, amelynek kidolgozásában Mailáth György is szerepelt. Az 1866. augusztus 21-én megkezdődő osztrák–magyar kiegyezési értekezletek egyik magyar résztvevője, majd a kiegyezésről tárgyalt 1866. december 20-án Beust osztrák külügyminiszterrel Budapesten. Jelen volt Beust és Deák bizalmas tanácskozásain is.

1867. február 12-én – néhány nappal gróf Andrássy Gyula miniszterelnöki kinevezése előtt – az uralkodó felmentette udvari kancellári tiszte alól, és országbíróvá nevezte ki. Országbíróként 1867. március 22-től haláláig ő a főrendiház elnöke. Elnöki funkciója miatt főrendiházi bizottságban nem viselt tagságot. Elnöksége idején Ferenc József a Szent István-rend nagykeresztje és az aranygyapjas rend lovagja kitüntetésben részesítette.

Mailáth a bíróságok újjászervezésében jelentős feladatot vállalt. Az 1868. évi perrendtartás a bírói szervezet legmagasabb fórumává a Kúria semmtítőszékét tette. Mailáth 1869-től a Kúria semmtítőszéki osztályának elnöke lett (ekkor elismerésül kapta a császári és királyi kamarás címet) és nagy szerepe volt a legfőbb bíróság megszervezésében. 1882. január 1-jétől haláláig az egyesített Kúria elnöki tisztségét is ő töltötte be.

Politikai, országgyűlési és igazságszolgáltatási tevékenységén kívül különböző társadalmi szervezetekben is végzett feladatokat: a Kisfaludy Társaság alapító és pártfogó tagja, a Társaság könyvkiadó bizottságának haláláig elnöke volt. Emellett egy ideig tagként működött a Gazdasági Egylet igazgató választmányában, a Magyar Történelmi Társulatban, a Földhitelintézet felügyelőbizottságában, valamint a Szent István Társulat választmányában. Utóbbinak később alelnöki, majd 1882–1883-ban elnöki posztját töltötte be.

1883. március 29-én Budapesten, lakásában rablógyilkosság áldozata lett.

Jónás Károly

KITÜNTETÉSEI

Szent István-rend nagykeresztje
Aranygyapjas rend lovagja

FŐBB MŰVEI

Majláth György te[kin]t[e]tes Baranya vármegye első alispánjának a követi végjelentés felolvasása után tartott követ számolási beszédje. Pécs, 1844.

Beszéde Baranya megye főispáni helytartó méltóságába beiktatása alkalmával, 1845. május 21. Pécs, 1845.

IRODALOM

Országgyűlési emlékkönyv, 1866–1867. Pest, 1867. 80. (arcképpel)

Magyar Tudományos Akadémia Értesítője, 1869. 119., 1878. 16., 1880. 89. 1882. 234., 1883. 52. és 58.

Mailáth Kálmán József: A Mailáth-család tragoediája. Bp., 1883.

Pesti Napló, 1883. 86. sz. március 29. 1–2. (nekrológ)

Ország-Világ, 1883. április 7. 225–227. (arcképpel)

Tóth Lőrinc: Mailáth Györgyről. In: Kisfaludy-Társaság Évlapjai, 19. köt. 1883. Bp., 1883. 229–253.

Szécsen Antal: Mailáth György emlékezete. MTA emlékbeszédek. Bp., MTA, 1884.